

Aingeal Rose és AHONU riportja Zoe Readheaddel, az angliai Summerhill Iskola jelenlegi vezetőjével, A.S. Neill lányával.

január 2, 2013

Lejegyezve: 2012-11-16.

7:00 **AHONU**: Zoé, vissza tudsz képzeletben menni 1921-be? Milyen volt ez az iskola akkor, az alapításakor?

Zoé: Nem nehéz rá visszaemlékezni, mert az iskola ma is ugyanolyan, mint régen volt. Ebben az iskolában a gyerekek egyszerre fejlődhetnek érzelmileg és gyarapíthatják tudásukat. Ebben az iskolában a gyerekek döntéseket hozhatnak az életüket érintő kérdésekben. Eldönthetik, hogy látogatják-e az órákat, például. Ezt az iskolát olyan demokratikus rendszer irányítja, amelyben minden egyes tagnak egyenlő szavazati joga van az iskolai gyűléseken, legyen az gyerek vagy felnőtt. Tehát az iskolagyűléseken egyenlő felekként vagyunk jelen, de azt mi is felismerjük, hogy gyerek és felnőtt nem ugyanaz! Ha ilyen sok szabadságot adunk a gyerekeknek, az egy olyan különleges oktatási-nevelési rendszerhez fog vezetni, amely csak a hozzánk hasonló demokratikus szabad iskolákban van jelen a világban. Az ide járó gyerekek azzá válhatnak, amivé ők szeretnének válni, a nélkül hogy folyton megakadályoznák őket ebben, és azt mondogatnák nekik, hogy ezen és ezen kell keményen dolgozniuk, mert mi tanárok ezt mondjuk nekik.

9:11 **Aingeal**: Szeretnék visszamenni az időben, amikor 20 évvel ezelőtt gyerek voltam Chicagóban, ekkor olvastam

Summerhillről[2], és nagyon vágyakoztam oda. Én egyáltalán nem álltam kész érzelmileg, hogy iskolába menjek, de mennem kellett. Minden percet gyűlöltem. Nem tudtam figyelni, megutáltam a tanulást, és a már harminc is elmúltam, mire újra vágyat éreztem, hogy tanuljak. Össze tudná foglalni azt, mi az, ami miatt úgy érezzük, hogy a világban uralkodó oktatási rendszer kárt tesz a gyerekekben?

10:15:**Zoé:** A probléma az, hogy a gyerekekre úgy tekintenek, mint egy külön emberfajtára. Mindig elképedek, amikor a tévéműsorokban, interjúkban ilyesmikben olyan megjegyzések ütnek meg a fülemet, amelyek azt sugallják, hogy a gyerekeknek mindig irányításra van szükségük, és ha nem neveljük jól meg őket, akkor nem fognak tudni viselkedni. Az a szörnyű, hogy ez a nézet rendkívül széles körben elfogadott mindenhol. Nekem négy gyereke van, akik soha nem viselkedtek rémesen, nem volt nyugós csecsemőkorszakuk, nem voltak rettenetes kamasz éveik, nem voltak hosszú veszekedős időszakok az életünkben. Mi is csak egy család voltunk, és természetes, hogy egy családban vannak nézeteltérések, vannak nehezebb időszakok, hiszen ez velejárója a családi életnek. Ugyanez igaz Summerhillre is. Nincs állandóan béke és nyugalom; természetes, hogy a gyerekek között vannak feszültségek, ez a gyerekek természetéből fakad. Ám az által, hogy adunk a kezükbe hatalmat, hogy döntéseket hozzanak a saját életükkel kapcsolatban, hogy befolyással tudnak lenni arra a gyűlések segítségével, hogy övelük mások hogyan viselkedjenek, hogyan bánjanak... ezáltal megtanulhatják, hogy ők milyen fontosak, hogy értékes emberi teremtmények.

11:36 **AHONU:** Zoé, hadd térjek vissza egy előbbi gondolatébresztő megjegyzésére, miszerint nem is kell visszamenni az időben ahhoz, hogy eljussunk a régi iskolához, mert Summerhill ma is ugyanolyan, mint az alapításakor, 1921-ben. Ahogy a szlogen szól, „korát még mindig jócskán megelőzi”. Engem személy szerint A. S. Neill érdekelne és az, hogy mi az pontosan, amit ő felfedezett?

12:04 **Zoe:** Tudja, ő az apukám...tudja?

AHONU: Most már kezd leesni a tantusz, igen! De ön nagyon szerényen úgy állítja be magát, mintha csak az iskolában dolgozó személyzet egyik tagja lenne, holott természetesen az ön kapcsolata az iskolával sokkal bensőségesebb, mint másoknak.

12:15 **Zoé:** Én Summerhillben születtem, úgyhogy jó sok időt töltöttem ott. (kacaj) Az apám fiatalon kistanár[3] volt a saját apja mellett, mert úgy vélték semmi másra nem alkalmas. Annak idején így lehetett tanár valakiből, hogy a vezető tanár mellett foglalkozott kisebb gyerekekkel, aztán egyre többet és többet bíztak rá. Apám így lett végül tanár Gretna Greenben, tudja a híres Gretna Greenben, ahová régen a párocskák házasodni szöktek[4], és itt tűnt föl neki, főleg ebben a Gretna Greenben töltött időszakban, hogy a gyerekek boldogtalanok az iskolában, hogy olyan dolgokat kell tanulniuk, amik számukra teljesen érdektelenek és haszontalanok. Egy ilyen falusi iskolába akkoriban főleg parasztok és helyi iparosok gyerekei jártak. Ezekbe a gyerekekbe kellett volna apámnak beletöltenie a kiszabott mennyiségű tudást, de a legtöbbször semmi értelmét nem látta, hogy az iskolai anyagot betanulja, mert semmi hasznát nem vette a földeken, ahová az iskola elvégzése után vezetett az útjuk. Apám pedig úgy érezte, hogy erőszakot kell alkalmaznia a gyerekeken, ha meg akarja tanítani nekik az anyagot, és ezt nem volt ínyére. Ezért aztán egyre több és több szabadságot adott nekik, és látta, hogy a gyerekek ettől felderülnek, és ekkor még több szabadságot adott nekik, és még több izgalmas dolgot fedezett fel velük. Mindez persze sokkal az én születésem előtt volt, úgyhogy... (kacaj)

AHONU: Találkozott-e az édesapja a nézetei miatt ellenállással a hatóságokkal valaha?

14:02 **Zoe:** Nem tudom pontosan, hogy politikai szempontból volt-e összeütközése bárkivel. Nem tudom azt sem, hogy abban az időben, amikor a Summerhill alakult, voltak-e egyáltalán iskolai tanfelügyelők, amelyek a független magániskolákat

felügyelték. Nem hiszem, hogy a hatóságokkal lett volna problémája, de a sajtóval rengeteg. A média mindig előszeretettel vette ezt az iskolát ösztűz alá. Folyton azon csámcsogtak, hogy a gyerekek itt milyen csúnyán beszélnek, meg hogy milyen vadak, meg hogy (kacaj) szabadjára vannak eresztve. Summerhill úgy híresült el, mint a „itt-mindent-szabad-iskola”. Az emberek fejében úgy él ez a hely, mint ahol csupa vadember rohangál, anarchia uralkodik, aztán egészen elképednek, amikor saját szemükkel látják, hogy milyen béke uralkodik itt, hogy a gyerekek mennyire nyugodtak, és még amikor játszanak meg viháncolnak, azt is egyfajta nyugalommal teszik. Játék közben is van bennük valami ösztönös nyugalom, amit egy konvencionális iskolában nem tapasztalni, mert ott az óráról kiszabadult gyerekek tényleg féktelenül játszanak, hiszen nagyon kevés időt engedélyeznek erre nekik.

Aingeal: Igen, nagyon szimpatikusak ezek a dolgok, ami eddig elhangzott. Ön ugye Summerhillben nőtt fel? Mesélne erről nekünk?

15:36 **Zoé:** Igen, ezt a kérdést nagyon gyakran teszik fel nekem. Az igazság az, hogy én nem voltam annak tudatában, hogy én valami különleges helyen élek. Az apám egyszerűen csak az apám volt, és éltük az életünket. Aztán ahogy nőttem, egyre inkább felfogtam, hogy állnak a dolgok, a sajtó pizskálódásaival és a többi, és a többi. Az egésznek a felkavaró jellegét. Azt hiszem, én is hasonló cipőben jártam, mint más, aki nem átlagos nevelésben részesül, nem mindennapi szülők gyereke. Mindez így is normálisnak tűnt nekem, ez volt az életünk. Summerhill az életem, az énem egy része volt, és ma is az. Szerintem, a Summerhillben élő emberek mind így érzik ezt. Van egy hölgy, aki a visszaemlékezésében azt írta, hogy az, hogy valaha a Summerhillbe járt, neki ugyanolyan fontos, mint az, hogy ő nő és hogy kerek arcú, ugyanolyan fontos volt neki, mint a saját szülei. A Summerhillbe járók életébe olyan mélyen belevésődik ez a tudat, hogy egész életén át elkíséri őket. Még ötven évvel később is erről álmodnak

éjszakánként, ötven évvel azután is, hogy elhagyták Summerhillt... szóval visszatérnek álmaikban a régi szép időkbe, nagyon élethűen jönnek vissza a képek. Ez egy nagyon fontos része az életünknek, az enyémnek főleg, hiszen itt születtem, itt töltöttem életem nagy részét ...ez én magam vagyok. És a gyerekeim ugyanígy vannak ezzel.

17:13 **AHONU:** Ez mind nagyon szépen hangzik! Most kérdezném a honlapjuddal kapcsolatban, ami engem nagyon lenyűgözött. A címe . Amit ha beütünk a gépbe, a következő szöveg ugrik fel az oldalon: „Képzeld el egy olyan iskolát... ahol a gyerekeknek megadatik, hogy önmaguk lehessenek. Ahol nem az iskolai eredmények alapján ítélik meg a tanulót, hanem a gyerek saját maga állítja fel a mércét. Ahol az egész iskola demokratikus úton intézi a felmerülő ügyeket, mindenkinek azonos értékkel bíró szavazati jog jár, hogy hallathassa a véleményét. Ahol egész nap játszatsz, ha úgy tartja kedved. És van időd és tered arra, hogy csak üldögélj és álmodozz. Létezik ilyen iskola egyáltalán? A.S. Neill Summerhillje.” Hogyan működik ez a gyakorlatban? Annak, aki a tradicionális iskola világában él, ezt nagyon nehéz elképzelnie, hogy egy gyereket hagynak egész nap üldögélni és álmodozni.

18:53 **Zoé:** Az egyik legfontosabb dolog, hogy Summerhillt ne is úgy képzeld el, mint egy iskolát. Persze ez is egy iskola, és szép eredményeket érnek el az itt tanulók a tanulásban. De ahhoz, hogy megértsd a lényegét, ne úgy gondold rá, mint egy iskolára. Inkább úgy értelmezd, mint egy hatalmas családot, vagy falusi közösséget, egy törzset, hiszen a legtöbb gyerek ott él, bentlakásos – bár vannak bejárók is – a felnőttekkel együtt. Szóval, ha így vesszük, a tanórák látogatása is egyfajta „igénybe vehető szolgáltatás”, van hozzá órarend, 8-kor kezdünk, 3-ig – fél 4-ig tartanak az órák, és kétszer egy héten 4-ig. A kisebb gyerekeknek így ugyanúgy megadjuk a lehetőséget, hogy órarend szerint járjanak iskolába. Rengeteg mindent lehet tanulni, modellkészítést, számítógépkezelést, játékokat, könyveket olvasni satöbbi. Szóval ugyanúgy vannak

pl. matematika meg angolórák, és a gyerekek eldönthetik, járnak-e ezekre, vagy sem. Summerhill azon kevés helyek egyike, ahol szabadon nőnek fel a gyerekek, és mint egy ilyen helyen, az a természetes, hogy hol erre – hol arra járnak[5]. Van, hogy kihagynak egy órát, de olyan is van, hogy hetekre kimaradnak egy-egy tárgyból, de aztán visszatérnek ugyanahhoz, és újra rendszeresen járnak annak a bizonyos tárgynak az óráira. Mindig attól függ, hogy épp akkor hogyan állnak a tanuláshoz, hogy van-e épp „étvágyuk” a tanuláshoz. De attól is nagyban függ, hogy éppen mi minden történik körülöttük, mert ha valami nagy játéklázban vannak, akkor a tanulás egy időre háttérbe szorul.

(kacaj a riporterek részéről)

21:25 Az idősebb gyerekek esetében már egész más a helyzet, hiszen ők már tudatosan tervezik a jövőjüket. Körülbelül 13 éves korukra komolyan veszik az órarendet, feliratkoznak az őket érdeklő tárgyra a félév elején, és egy teljesen konvencionális órarend szerint járnak órákra, egész héten. De ezek sem kötelezőek. Ha egy gyerek feliratkozik egy vizsgakurzusra, a tanár megpróbál reális terveket készíteni vele, nyíltan megmondják nekik, ha úgy látják, nem készült még fel eléggé ahhoz, hogy sikeresen letegye a vizsgát. Ha pl. kijelenti egy diák, hogy orvos akar lenni, de az ideje nagy részét a művészeti műhelyekben tölti, akkor figyelmeztetik, hogy ha tényleg orvos szeretne lenni, akkor talán a tudományokba kellene magát inkább beleásni.

22:22 **Aingeal:** Ön hogyan látja azt, amit az édesapja állított, hogy egy gyerek előbb-utóbb megtalálja azt, amiben kiteljesedhet, ha hagyják szabadon dönteni?

22:55 **Zoé:** Szerintem, inkább arról van szó, hogy vannak típusok a gyerekek között. Ha pl. valaki sportos alkat, az már egész kiskorban megmutatkozik, és ezeken a területeken jobban fog teljesíteni. Ha egy gyerek művészhajlamú, az a művészeti tárgyakban fog jobban teljesíteni, és ebben fog tudni

kiteljesedni. De hogy mi volt előbb a tyúk vagy a tojás, vagyis azért szeret valaki egy területet, mert ügyesebb benne, vagy azért ügyesebb, mert jobban tetszik neki, ezt sose fogjuk biztosra tudni. (kacaj) De mindannyiunkban él egy belső készítés arra nézve, mik szeretnénk lenni, mit akarunk csinálni, még ha nem is gondolunk arra, hogy majd ebből szeretnénk megélni. De ...igen, azt észrevesszük a gyerekeken, hogy egy bizonyos vonalon haladnak, ami viszonylag kiszámítható, mert látjuk őket fejlődni az évek során, és nem sok meglepetés ér bennünket velük kapcsolatban. Látszik már kisebb korokban, hogy milyen irányba akarnak majd haladni; bár nem 100%-os biztonsággal, de látszik, mi lesz belőlük, ha felnőnek.

Aingeal: És melyik az a életkor, amikor elkezdenek komolyan gondolkodni, milyen pályát válasszanak?

24:25 **Zoé:** Mi szoktuk őket emlékeztetni, és manapság már inkább előbb, mint később, arra, hogy a felsőoktatási követelmények egyre nehezebbé válnak. Ez egy ilyen iskolának, mint Summerhill nagy csapás, hiszen a gyerekek szabadságából farag le, de ez van, ezt kell szeretni. Így már 10-12 éves koruk körül leülünk velük erről beszélgetni. Nem kell valami nagy lelki-fröccsre gondolni itt, csak elmondjuk nekik, hogy 4-5 év múlva itt kell hagynod Summerhillt, és ha érettségizni akarsz, tanácsos elkezdeni készülni, mert az eléggé valóságtól elrugaszkodott gondolat, hogy most nem tanulsz semmit, és majd az utolsó két évben mindent egyszerre bepótolsz. Meg lehet csinálni, de nem biztos, hogy te is képes leszel rá. Egyszerűen praktikus és reálisan kell gondolkodni. Nem ítélezünk felettük, nem csinálunk bolhából elefántot, hanem tényeket közlünk, mert fontos, hogy a realitások talaján álljunk. Ebben rejlik Summerhill ereje is: hogy ez jó kis földhözragadt hely ilyen szempontból. Ha valami működik, csináljuk, ha nem, elvetjük. Nagyon realisztikus emberek vagyunk mi itt, nem szárnyalunk éteri magasságokban, egyszerűen tesszük a dolgunkat. Ha azt akarjuk, hogy a

gyerekeknek legyenek választási lehetőségeik, akkor információval is szolgálnunk kell arról, mik ezek a lehetőségek. Hiszen ha felelősséget vállalnak, tudniuk kell, mi az, amiért vállalták.

AHONU: A hallgatóságunk nagyon nyitott arra, amit mond nekünk Zoé! A honlapjukon tényleg minden kérdésre választ találunk, és el tudom képzelni, mennyire unalmas lehet Önnek mindig ugyanazt mondogatni. Valóban az?

27:05 **Zoé:** Nem, sőt imádom. Imádom Summerhillt, és ha valamit nagyon szeret az ember, arról szeret akármennyit beszélni. Nem bánom, akármit is kérdeznek tőlem.

AHONU: Zoe „Rídhedet” hallhatják...

Zoé: „Redhed”!

AHONU: Jaj, bocsánat! Nem is tudtam, hogy eddig is rosszul ejtettem!

Zoé: Rá se rántson, mindenki elrontja!

Aingeal: Zoé, nagyon megfogott az, ahogy az édesapja ír arról, hogyan oldják meg a gyerekek a közöttük felmerülő problémákat. Tudna konkrét eseteket elmesélni nekünk?

28:47 **Zoé:** Nálunk az önkormányzat a döntő szerv, ez által élünk a jogainkkal, minden héten kétszer jövünk össze, itt beszéljük meg ügyes-bajos dolgainkat. Itt tárgyaljuk meg a „feljelentéseket”. Biciklirongálás, I-pod rongálás ilyesmi. És akkor a jelenlevők tehetnek javaslatokat a megoldásra, büntetésre, és ezekről szavaz a gyűlés. Valamiféle büntetést ki is szabnak. Ez nem csak pénzbüntetést jelenthet, hanem pluszmunkát, vagy olyasmit, hogy az ebédsor végére kell állnia a vétkesnek, nem számítógépezhet egy-két napig stb. Gyakran a vétek természetéből fakadó büntetést szabnak ki. Ezeken a gyűléseken beszélünk az iskolai szabályokról, hiszen több mint 250 szabály van életben, ami valószínűleg több mint bármelyik

más iskolában az egész világon. Vicces, hogy minket hívnak szabad-iskolának! (kacaj) Bárki javasolhat változtatásokat, vagy új szabályok bevezetését. Ezek megint csak nagyon praktikus dolgok, mindig az épp fennálló igényeket szolgálják, öncélú szabályok soha nincsenek; bár a 250-ből mindig akad elévült, kidobnivaló is. Mindig az épp zajló életet kell, hogy szolgálják. Így kettős célt szolgál a gyűlés: egyrészt személyes igazságtételt, másrészt a mindennapi élet szabályozását. Egyfajta „háztartásvezetés”. Ezen kívül vannak választott ombudsmanjaink, választáson megválasztottak, akik a nagyobb gyerekek közül kerülhetnek ki, akik minimum két évet már Summerhillben töltöttek. Ez is lehet felnőtt is, gyerek is. Ők azért vannak, hogyha valakivel problémája van valakinek van, segítsen megoldani. Ha pl. valaki bemegy egy másik szobájába, és hiába küldi ki a szoba lakója, az illető nem megy ki, akkor hívhatja az ombudsmant, aki jön és segít elsimítani a dolgokat. Ők egyfajta közvetítők, akik a gyűlésen is beszélhetnek mások helyett, ha kéri erre őket. Van hatalmi körök is, pl. kitilthatnak bizonyos helyekről másokat, elkobozhatnak tárgyakat másoktól a következő gyűlésig.

Aingeal: És ezeken a gyűléseken[6]mindenki részt vesz?

Zoé: Körülbelül két harmada a diákoknak igen, vagy még több. Ezeken sem kötelező a részvétel. Ha kinn épp süt a tavaszi nap, akkor nem sokan jönnek be, mert mindenki élvez a jó időt odakinn.[7]Nagyon hosszúra nyúlnak ezek a gyűlések, van, hogy másfél órás is lehet. Elképesztő, hogy a kisgyerekek – 5-6 évesek –, micsoda türelemmel ülik ezeket végig, és ők is szavaznak, mint a nagyok. Nagyon jó ezekben a gyűlésekben, hogy ha valaki nem szeret közönség előtt szerepelni, beszélni, nem akar felhozni dolgokat, akkor is gyakorolhat hatalmat a szavazat által. Van beleszólásuk meglehetősen fontos dolgokba. Ez meghatározó tapasztalat egy gyerek számára, mert a személyük fontosságát bizonyítja.

AHONU: Bocsánat a technikai problémákért. Jellemző a mai adás nemzetköziségre, hogy ez egy írországi adó, ami az

amerikaiakat célozza meg, és a beszélgetőpartnerünk Angliában él. Beszéljünk most a gyerekek után a szülőkről. Hogyan állnak mindehhez a szülők?

34:30 **Zoé:** A szülők, akik SH-be adják a gyereket, azért teszik, mert arra vágnak, hogy a gyerekeik azt kapják, amit SH nyújtani tud nekik. Sokan közülük már megjárták a tradicionális iskolát, és látták, hogy a gyerekeiken sebeket ejtenek, és itt nem akarok semmiképpen bántó lenni a konvencionális oktatási formákkal, hiszen nem történik ez minden gyerekkel ott sem, de vannak olyanok, akikkel igen. A szülők közül sokan olvasták apám könyvét, vagy épp csak hallottak róla. Ők mind azt szeretnék, ha a gyerekük azzá válna, amit a gyerek szeretne, és nem azzá, amit mások várnak tőle.

AHONU: És hogyan látod, közvetlenül utána, hogy beírárták oda a gyerekeiket? Árgus szemekkel figyelik őket, esetleg bizalmatlanul?

Zoé: Nem. Ezek a szülők már meghozták ezt a hatalmas horderejű döntést, hogy odaírárták a gyerekeket. Nagyon felnézek rájuk a bátorságukért, mert ők nem tudják mindazt a SH-ről, amit én tudok. (kacaj) De amikor először hazamegy a gyerek vakációra, már látják a nagy változást rajtuk, és ha az első félév során még honvágyuk is van, amikor hazamennek, érződik rajtuk a nyugalom, a világgal való megbékélés, és a legtöbb szülőnek ez olyan, mint egy megvalósult álom.

Aingeal: Említetted, hogy vannak bejárós diákok is? Ez hogyan működik? Vannak ott lakó szülők is? És hogy csak tizenegy évesnél idősebb gyereket már nem vesznek fel?

36:36 **Zoé:** Ott lakó szülők nincsenek. A legtöbb gyerek benn lakik, néhány bejárósunk van. Vannak szülők Szingapúrból, Dél-Koreából, akik odaköltöznek a kisvárosba, ahol Summerhill van, és a gyerekeik úgy járnak be Summerhillbe, ahogy egy átlagos iskolába járnának. De a bentlakók egy félét ott töltenek az

iskolában, és ez egy csomó gyereknek nagyon jó, mert így önállósodnak, az iskolához való viszonyuk szorosabbra fűződik; persze ettől még szeretik a családjukat, és boldogan mennek haza is. A baj éppen az, hogy a gyerekek szeretik a szüleiket és nagyon meg akarnak felelni nekik, jók akarnak lenni; de egy gyereknek muszáj néha nem-jónak is lenni, hibákat követni el, nem annyira kellemesnek lenni, és itt Summerhillben ez lehetséges. De én ezt nem pejoratív értelemben mondom, hiszen ha szeret az ember valakit, természetes, hogy akkor a legjobb színben akar előtte feltűnni, meg akar neki felelni. Itt érezhetik, hogy saját döntéseket hoznak, hiszen a szülők csak annyit tudnak majd meg róluk, amennyit ők elmondanak nekik. Sokkal érettebbé válnak ez által, mert érezhetik, hogy az irányítás az ő kezükben van.

Aingeal: Ez nagyon érdekes nekem, mivel az én bizonyítványom postán érkezett meg a szüleimtől. És aznap, amikor megkaptam, anyám kitett egy zászlót a kapura, és ha fehér volt, akkor bemehettem, ha más színű, akkor inkább nem volt tanácsos. Most viccelődöm ezen, de a sok félelem, ami ezt az egészet övezte...

Zoé: (nagyon komoly hangon) Nem volt vicces, ugye?

Aingeal: Nem, nem volt az, mert engem tényleg nem érdekelt a tanulás, sokat lógtam, bajba keveredtem...

Zoé: Igen, ez belekerget egy ilyen rossz-gyerek állapotba.

Aingeal: Aztán az életed hátralevő részét azzal töltöd, hogy győzködsz magad, hogy jó vagy.

Zoé: Hát nálunk nincs semmiféle bizonyítvány, amit a szülők vagy gyerekek megkapnak. Persze ettől még válaszolunk minden kérdésükre, megbeszélünk mindent, amit szeretnének. Hiszen nem túlságosan megnyugtató egy szülő számára az, ha megtudja, hogy a 10 éves csemetéje nem jár órákra egyáltalán. (nevetés) De azért igen, elmondható, hogy a gyerekek boldogok. Nem minden percben, hiszen egy élő közösség, ahol vannak jobb és rosszabb időszakok, de ez a közösségi élet velejárója. Az öröm és a

bánat is nagyon intenzív, igazi. Itt mindannyian kimutatjuk őszintén az érzéseinket, az egész közösség nagyon őszinte. Van bennünk egyfajta ősi tisztaság.

AHONU: Úgy látja-e, hogy a gyerekek tisztelik ezt az őszinteséget? Előfordul-e, hogy valaki visszaél ezzel a szabadsággal?

41:21 **Zoé:** Jaj, persze! Hiszen nagyon sok olyan gyerek van, aki úgy érkezik Summerhillbe, hogy érzelmileg mélyponton van, nehéz időszakon megy át, és sok fejtörést okoznak a többieknek. A gyűlés ilyenkor keményen dolgozik, hogy megoldják a problémát. Néha ez nem is sikerül, és ilyenkor a problémát okozó gyerekek el kell hagynia Summerhillt. Ilyenkor azt kell szem előtt tartanunk, hogy a többi gyerek épp azért jött ide, hogy boldog gyerekkoruk legyen. Nem áldozhatunk fel egy gyerekért sok másikat.

AHONU: Szóval, ez nem egy utópia.

Zoé: Abszolúte nem az! Ha valaki azt képzelem, Summerhill egy utópia lehet, akkor az egész világ is az lehetne a szemében. Hogy is lehetne? Egy csomó különböző személyiségű, temperamentumú ember él itt együtt. Ám ezzel a néha nehéz együttéléssel párhuzamosan megtanulják azt a nagyon fontos dolgot, hogy hogyan lehet alkalmazkodni, vállalni a felelősséget a saját tetteikért és döntéseikért. A Summerhillbe járt gyerekeknek rettenetesen nagy igazságérzetük van, nagyon józan gondolkodásúak, és nagyon tudnak viselkedni is. Nem az udvariaskodást értem ez alatt, hanem a szó igazi értelmében vett jól nevelt viselkedést. A belülről fakadó nyugalmat, azt, hogy a másik szemébe néznek. Négy-öt éve forgattak nálunk egy filmet, a BBC készített egy játékfilmet, talán hallottak róla. Az egész stáb odaköltözött Summerhillbe két teljes hétre a nyári vakáció alatt, és a mi gyerekeink statisztáltak. Az egyik műszaki ember, tehát nem valaki, aki kifejezetten sokat foglalkozik a neveléssel, állapította meg, hogy amikor a summerhilli gyerekek az ember szemébe néznek, az

olyan, mintha a lelkéig látnának. Azt gondolom, ez nagyon mélyre hatoló észrevétel volt részéről, hiszen ő nem film tartalmával volt elfoglalva, hanem a műszaki teendőkkel.

AHONU: Azt hiszem az, hogy az édesapját a UNESCO a száz legfontosabb nevelő közé sorolta, igazi elismerése a munkájuknak. A évszázad tizenkét legnagyobb nevelője közé is beválasztották. Önök olyan jellemeket nevelnek az iskolájukban, ami igazán szebbé teszi a világot. Így látja Ön is?

44:40 **Zoé:** Igen, mert aki ide járt, a későbbi életében nagyon kiegyensúlyozottan él, és tudják, mit takar a boldogság fogalma. Nem úgy értem, hogy folyton jókedvűek, mert a boldogság inkább az, hogy békében vagy önmagaddal, akármerre, akármilyen irányba sodor az élet, és ez a körülöttük élő, dolgozó emberek számára is észrevehető.

Aingeal: Az, hogy ilyen kicsi korban képesek megoldani a saját problémáikat, az felbecsülhetetlen érték.

Zoé: Egyrészt. Másrészt ez elképesztően kreativitást fejleszt ki bennük. A summerhilli gyerekekből nagyon jó vállalkozók lesznek, ki tudnak használni igen jól minden adódó lehetőséget. Kreatívak, innovatívak. Ez a képességük amiatt fejlődik ki ilyen jól, mert rengeteg időt fordíthatnak arra, ami őket érdekli. Volt egy kis japán fiunk a közösségben, akiről nem is tudtuk, hogy mi rejlik benne, csak egy volt a sok közül, akin látszott, hogy itt jól elvan, de nem volt az a tipikus kalandvágyó, fiús kisfiú. Aztán egyszer csak ráállt a zenélésre, minden mást kizárt az életéből, főleg lélekben éjjel-nappal a zenének élt. Egy helyi főiskolára ment továbbtanulni, ahol tanult zenélni, aztán a Skót Királyi Zeneakadémiára, és most neves zeneszerző. Hogy épp ebben a pillanatban hol van, nem tudom, mert mostanában nem hallottam felőle. Az ő története jó példa arra, hogy ha van itt valakinek valamilyen szenvedélye, az mennyire kiteljesedhet, hiszen itt akár a nap minden percét erre szánhatja. Lehet,

hogy ezek a szenvedélyek nem tartanak örökké mindannyiunkban, de még ha mondjuk zenész is lesz valakiből, nem kell feltétlen élete végéig zenésznek maradnia. Szóval, még ha múlóak is ezek a szenvedélyek, akkor is meg kellene, hogy adassék a lehetőség, hogy belefeledkezhessünk egy darabig ezekbe.

Aingeal: Gondolja, hogy a konvencionális rendszerben a gyerekek elvesztik a képzelőerejüket, kreativitásukat?

47:40 **Zoé:** Azt azért nem hiszem, hogy elvesztenék. Rengeteg fantasztikus embert ismerek, akik a hagyományos módon nevelkedtek, csak sokkal nehezebb volt nekik megtartani a kreativitásukat. Sosem állítottam, hogy a Summerhillt járt emberek jobb emberek, mint a többiek, de ők egy sokkal kevésbé rögzös utat járnak be. Ezek a gyerekek könnyedén belesodrónak az életbe, míg másoknak sok évet kell még eltölteniük azzal, hogy önmagukat keressék és megleljék. Ez egy olyan hatalmas teher, ami nem szabadna, hogy az emberek vállalát nyomja.

Aingeal: Én 58 éves vagyok, de még most sem állítanám bombabiztosan, hogy tudom, mi a célom az életben. Kiskoromban mindig író akartam lenni, láttam magam előtt a megjelent könyveimet, de csak a múlt évben értem el idáig. Rengeteg elveszett, helyét kereső embert látok magam körül, és ez elszomorító.

49:12 **Zoé:** Erre gondolok én is, amikor önmagunk kereséséről beszélek. Most már nagyon sokféle korosztályú Summerhillt járt emberrel beszéltem, hiszen az iskola annyira régóta fennáll, és a közös bennük az, hogy megvan a belső békéjük. Ez kétségtelenül így van.

Aingeal: Volt szó a nyári vakációról is. Ilyenkor vannak nálatok látogatók, vagy máskor fogadtok látogatókat?

Zoé: A nyári vakáció alatt minden gyerek hazamegy, mint bárhol máshol. Épp két hét múlva kezdődik a két hónapos szünetünk, és szeptember közepén kezdünk csak újra. De tartunk rendszeresen látogatónapokat évközben, amit előre lehet egyeztetni, és

ilyenkor körbevezetik a látogatókat az iskolában. Egy erre a posztra megválasztott diák vezeti őket körbe, aztán a szobámban beszélgetnek velem és más tanárokkal, aztán beülhetnek egy gyűlésre. Ez egy igazán tartalmas nap!

Aingeal: Nem tudom, Európában hogyan van, de Amerikában a jegyek alapján lehet továbbtanulni.

51:16 **Zoé:** Angliában GCSE, vagyis érettségi vizsgákat lehet tenni. Ezeket szinte minden gyerek leteszi, aki elvégzi az iskolát. Ahhoz, hogy tovább tanulhasson valaki, meghatározott számú vizsgát kell tennie. Ha egyetemre készül valaki, akkor emelt szintű vizsgákat kell tennie, de mi Summerhillben nem szoktunk ilyeneket tenni. Nagy-Britanniában tíz-tizenegy GCSE vizsgát tesz, aki egyetemen akar tovább tanulni, de az átlag az négy-öt tárgyból tett vizsga. Mi is ennyit szoktunk. Nálunk a hangsúly nem azon van, mennyi tudás van a fejedben, hanem, hogy milyen ember vagy. Úgyhogy a gyerekek azokra a vizsgákra koncentrálnak, ami a következő szintre lépéshez feltétlenül szükséges. Kitalálják, melyik főiskolára akarnak menni, megnézik, milyen tárgyakból kell ott felvételizni, és azokból felkészülnek. Matematika és angol tárgyakból mindenki tesz vizsgát. Persze a gyerekeink főleg azokat a tárgyakat részesítik előnyben, amit majd a főiskolán tanulni fognak. A legtöbben nagyon könnyen megszokják a változást, ami bekövetkezik főiskolás életükben. Tudják ők azt nagyon jól, hogy Summerhill nagyon különleges hely, és a világ nem ilyen, de fel vannak készülve arra, hogy ezzel együtt tudjanak élni, hiszen boldog gyerekkoruk volt. Tisztában vannak vele, hogy kilépnek a felnőtt világba, hogy keményen kell majd dolgozniuk, és örülnek is ennek a kihívásnak.

AHONU: Zoé „Redhedet” hallják, aki a Summerhill Iskola igazgatója, Angliában, Sussexben.

Zoé: Suffolokban.

AHONU: Jaj, bocsánat, Suffolokban. Visszatérnék a honlapjukra.

Nagyon könnyen kezelhető, telis-tele van információval, és rengeteg gyakran intézett kérdésre van válasz. Van egy olyan oldal is ahol az itt végzett gyerekekkel készített riportok olvashatóak. Nagyon érdekes dolgokat olvastam itt, főleg a szabadsággal kapcsolatban. Az gyerekek azt tartják, hogy a szabadság megfizethetetlen, és a legnagyobb ajándék, amit kaphatnak. Ez Önt biztosan nagy elégedettséggel tölti el.

Zoé: Az egész Summerhill-jelenség megelégedéssel tölt el. Nagyon megtisztelőnek érzem, hogy én is részese lehetek. A szabadság persze nagyon fontos, de szerintem a legfontosabb az a fejlődés, ahogy a gyerekek részévé válnak ennek a közösségnek. Hogy önálló döntéshozatalra lesznek képesek, hogy megtanulnak jól kommunikálni egymással. Mindenkinek így kellene élnie.

AHONU: Gondolja, hogy ez a fajta szabadság növeli a szuverenitás tudatot az emberekben?

Zoé: Nem egészen értem, mire gondol.

AHONU: Hát, mindenhol egyre zárkózottabbak az emberek, Lát ilyet a gyerekekben mostanában?

Zoé: Nem. Úgy gondolom, hogy a számítógép-használatot leszámítva, ugyanolyan gyerekkort tudunk nekik biztosítani, mint apám korában. A gyerek, az gyerek. Ahhoz is évmilliók kellettek, hogy emberekké legyünk, úgyhogy ötven vagy akár kilencven év nem elég idő a számottevő változásra. A vágyaink, igényeink ugyanazok maradtak. Nem látok nagy változásokat. A gyerekek egyszerűen tisztába szeretnének jönni magukkal és a világgal, és ezt szeretnék élvezni is. Olyanok, mint a kiscicák és kiskutyák. Élnek és mérhetetlenül élvezik is. Játszanak, megtanulnak együtt élni, jön a mamájuk, leszereli őket, hogy ne harapjanak olyan erősen... a gyerekek is ilyenek. Amikor egy hosszabb esős időszak után jön egy napsütéses nap, mindenki kitódul a kertbe, mint a kiskutyák a kosarukból.

AHONU: Hallottam egy érdekes megállapítást arról, mi a

különbség a kiscicák és az emberek között. Ha a macskának nem sikerül valami, egyszerűen elmegy aludni, és legközelebb újra megpróbálja. Nem emlékszik a kudarc ejtette sebre, ellentétben az emberrel.

Zoé: De a gyerekek is ilyenek bizonyos értelemben. Ők is addig próbálkoznak, amíg sikerül nekik, amit szerettek volna. Persze, hogy éreznek bosszúságot, vagy elszontyolodnak, ha nem sikerül valami, de ha senki nincs, aki rosszallólag álljon ezekhez a kis kudarcokhoz, akkor semmi nem indokolja, hogy ők is kudarcnak éljék meg ezeket a tapasztalatokat. Ez az egész a tanulásról szól. Mit gondol, miért olyan hihetetlenül népszerűek a számítógépes játékok? Mert épp annyi sikerélményt ad, amennyi kell a játékosoknak, de azért viszont jól meg kell küzdeniük! És épp akkor, amikor már úgy érzed, hogy nincs tovább, mindent elértél, épp akkor vége is lesz a programnak. A próbálkozásban magában lelik örömeiket.

AHONU: Azt viszont nem tagadhatjuk, hogy a sok sikeren kívül, sajnos volt kellemetlen tapasztalatuk is. 1999-ben feljelentették az iskolát a tanfelügyeletnél. Elmesélné, ez mit jelentett Önöknek?

58:37 **Zoé:** Ez minket nagyon személyesen érintett, hiszen azt hittük az iskola léte van veszélyben. Minden évben eljöttek Őfelsége a Királynő felügyelői hozzánk vizsgálatra. Más iskolákba négyévente egyszer mentek, de nálunk valamilyen okból minden évben feltűntek. Végül aztán panaszlevelet nyújtottak be ellenünk, arra hivatkozva, hogy nem elég színvonalas az iskola. Mindenféle változtatásokat akartak kicsikarni belőlünk, de nem mondták meg igazából hogyan képzelik azokat kivitelezni. Megmondták, mik a problémáik, és hogy oldjuk meg, de minden oda vezetett, hogy elérjék, tegyük a tanórára járást kötelezővé. Ezt mi mereven elutasítottuk, ami a bezáráshoz vezethetett volna. Tudták, hogy inkább bezárjuk Summerhillt, minthogy ilyen változtatásokat vezessünk be. Éltünk azzal a jogunkkal, ami minden független magániskolát megillet, és független bíróság elé vittük az

ügyet. A tárgyalás harmadik napján a kormány beadta a derekát, és megegyeztünk. Igazából, ők kullogtak oda hozzánk farkukat behúзва és ajánlottak egyezséget. Ennek része volt az, hogy A. S. Neill munkásságát elismerték hivatalosan is. Emellett kikötöttük, hogy csak bizonyos feltételek mellett vethetik vizsgálódás alá az iskolát, pl. nem állíthatják azt, hogy nem folyik tanulás az iskolában csak azért, mert a gyerekek nem járnak órákra. Ezen kívül a tanfelügyelők mellé kíséretet rendelnek ki, aki áll egy laikusból és a mi szakértőnkéből. De ez nagyon hasznosnak bizonyul a felügyeletnél, mert a szakértő otthon van a Summerhill-témában, és tud válaszolni minden kérdésükre az iskola filozófiáját illetően, amit amúgy egy rendelkezésre álló nap leforgása alatt nagyon nehéz megérteni. A felügyelők nem olvassák el előre az egész honlap tartalmát, Neill könyveit, egyszerűen csak eljönnek minden háttértudás nélkül, és ezért a szakértő nagyon kapóra jön ilyenkor.

Aingeal: Nem is tudom, mit mondjak, annyira a hatása kerültem ennek a csodálatos dolognak. Azért a hallgatók érdekében mégis feleszek egy kérdést: össze tudná foglalni, mi a különbség Summerhill és más alternatív iskolák között? Pl. a Montessori, Waldorf és egyéb iskolákra gondolok itt.

61:40 **Zoé:** Körülbelül ugyanaz a különbség, mint a konvencionális iskolák és Summerhill között. Én nem számítom sem a Montessorit, sem Rudolf Steiner iskoláit alternatívnak. Szerintem a konvencionális rendszer igazi alternatívája a demokratikus iskola. És most ennek nagy mozgalma is van szerte a világban. Úgyhogy személy szerint én úgy látom– bár tudom, hogy Steinernek nagyon speciális iskolarendszere van – , hogy ezeknek az iskoláknak a filozófiája mind a tanulást állítja a középpontba, míg Summerhill nem. Summerhillben csak akkor kerül előtérbe a tanulás, ha az illető már megérett rá.

Aingeal: Hát az biztos, hogy én öt évesen nem voltam érett rá! Legalábbis nem a betűzgetésre meg ilyesmire.

AHONU: Térjünk vissza Őfelsége a Királynő tanfelügyeletére, és

arra, hogy sikerült megegyezésre jutni velük. Ugyanezek az engedmények a finanszírozásra is érvényesek? A 'free' elnevezés vonatkozik az anyagiakra is, tehát az iskola ingyenes?

62:58 **Zoé:** Nem. Hiszen a Summerhill független iskola, ami tandíjat kell, hogy szedjen. Ez nagyon sajnálatos, mert a Summerhillnek mindenki számára elérhetőnek kellene lennie. De sajnós minket senki sem támogat anyagilag.[8]Amúgy a kormány indított egy saját ún. „free-school”-t, ami nem áll köszönőviszonyban sem a Summerhillel, szóval elcsaklították a nevünket, de a filozófiánkat nem vették át. A 'free' nálunk nem szabadot, hanem ingyenest jelent; az elnevezés megtévesztő. Nálunk a 'free' arra vonatkozik, hogy a gyerekek szabadon dönthetnek sok kérdésben és szabadon játszhatnak akár egész nap; a személyes szabadságot értjük ez alatt. Minden másban nagyon konvencionális a működésünk: három trimeszterünk van, tandíjat kell fizetni, vannak bentlakó tanáraink és nevelőink. Ebben a tekintetben SH is csak egy iskola. Csak mégis egész más, mint a többi. (kacaj)

AHONU: Bocsássa meg a tudatlanságom, de én úgy értesültem, hogy Nagy-Britanniában összesen egy ilyen iskola van, Önök. Így van ez?

64:10 **Zoé:** A világban szerte rengeteg ilyen iskola működik. Azt hiszem, mindet apám munkássága ihlette végső soron. Van egy Sands School nevű hely Devonban, 'sands' mint 'föveny' a tengerparton. Nem tudom pontosan, mióta működik, de azt hiszem úgy 25 éve. Ez egy 'secondary school', vagyis a gyerekek 12 év fölött járhatnak ide, és nem bentlakásos. Ez a különbség közöttünk. A hasonlóság az, hogy az órák látogatása nem kötelező és van heti iskolai gyűlés is. Hasonló a Summerhill-modellhez. A legtöbb Summerhillhez hasonló iskola bejárós, csak kevés bentlakásos van, ha van egyáltalán. Olyanról tudok, amelyekben a gyerekek hét közben benn laknak, de hétvégére hazamennek. Amerikában van egy (The Highland School, de nem tudom, merre van), ami nem régóta működik, és felvesz

bentlakókat, de kevesen vannak ilyenek. De a bentlakásos és bejárós iskolák között hatalmas eltérés van! A Sudbury Valley School még terjeszkedik is, és ugyanezen a néven több iskolájuk is van. Már több, mint 35 éve működnek, szintén bejárós iskolák. Szóval nem mi vagyunk az egyetlen, de mi vagyunk „az eredeti”! (kacaj)

AHONU: Önök nem terveznek olyasmit, hogy megsokszorozzák Summerhillt, ugyanennek a modellnek alapján újabb iskolát nyissanak? Le lehet egyáltalán másolni ezt, lehet ugyanilyet csinálni?

66:17 **Zoé:** Lehetne, persze, de nem tervezünk ilyesmit. Ezzel az eggyel is meggyűlik a bajunk, ami a működtetést illeti.

Aingeal: Zoé, az én érdeklődésemet az a megjegyzése keltette fel, miszerint a summerhilli életforma egy nagyon ősi együttélési modell. Kifejtené ezt? És még beszélne nekünk arról, hogy a gyerekek spiritualitása milyen egy ilyen közegben, hogy érintetlen tud-e maradni? Nem a vallásos spiritualitásról beszélek, hanem valami velünk születetről.

67:08 **Zoé:** Ezzel a témával mindig bajban vagyok, mert nem igazán tudom, mit takar a spiritualitás fogalma. Ezt a kérdést nem nekem kellene feltenni, mert nem tudok rá jó választ adni. Jobb, ha valaki eljön hozzánk, és erről benyomást szerez saját maga. Én személy szerint, nem tudom, mert én magam nem vagyok egy ilyen beállítottságú ember. Az az ősi igazságérzet, amiről én beszéltem, az arra vonatkozik, ami mindig az ember része volt, és most is az, és ez nálunk képes kibontakozni, fejlődni. Igazság, becsületesség, részvét, a másokra való odafigyelés – ezek azok a dolgok, amiről én beszélek. Ezek éltetik a társadalmat. Persze vannak olyan társadalmak, amikben ezek a dolgok nincsenek jelen, de ezek halálra is vannak ítélve.

Aingeal: Vannak kifejezetten művész-beállítottságú gyerekek is az iskolában?

Zoé: Igen, vannak. De a hangsúly nálunk azon van, hogy minden típus otthonosan tudjon mozogni a többi gyerek társaságában.

AHONU: Az édesapja könyvei megvásárolhatók, kinyomtatták őket újonnan?

Zoé: Nem, csak antikváriumokban lehet beszerezni őket. Van egy könyvünk, amit kb. öt éve adtak ki, a címe az, hogy *Summerhill és A. S. Neill*. Ebben van egy fejezet, amit én írtam, és van egy, ami a bírósági ügyünkről szól. De ez Amerikába csak az amazonon keresztül rendelhető meg, az angol amazonon keresztül, mert az USÁban nem jelent meg. Amerikában a *New Summerhill*-t adták ki, de nem tudom, lehet-e még kapni. A *Summerhill és A. S. Neill*-t sok országban kiadták újonnan, de Nagy Britanniában és Amerikában nem.

AHONU: Aki szeretné behatóbban megismerni Neillt és munkásságát, hova forduljon információért?

Zoé: A legjobb munka a *Summerhill* c. könyve apámnak. Az egyetlen kételyem ezzel kapcsolatban az, hogy nagyon-nagyon régen íródott, az 1930-40-es években. Ez igazából egy válogatás az addigi írásaiból. Ebben így az ún. „modern problémák”-at nem tárgyalja, ezek inkább a 2006-os kiadásban vannak benne. Ebben van egy „gyakran feltett kérdések és válaszok” – fejezet, amit frissítettünk, úgyhogy én ezt a kiadást ajánlanám, mert ez a mai *Summerhill* valós képét adja, nem csak a filozófiáját. De Neill régi írásaiból is vannak benne fejezetek, ezért benne van az eredeti is, meg a mai is.

Aingeal: Van még valami olyasmi, amiről úgy érzi, feltétlen el kell mondania?

72:00 **Zoé:** Ezt a kérdést nehéz így megválaszolni, hiszen ez egy óriási terjedelmű kérdéskör. Nekünk is sok problémánk van, sok olyan gyerekünk van, akik otthon nagyon szabadjára vannak engedve, akik apám szavaival élve „elkapatott kis zsarnokok”. El vannak kényeztetve, mindent meg akarnak kapni, mindenkit irányítani akarnak. Ez egyfajta *modern* probléma. De

mindenkinek meg kell találnia, mi az, ami neki beválik. Rengeteg levelet kapok, amiben azt írják, hogy mennyire hálásak, hogy olvashatták Neill könyveit, mert már ők is ebben a szellemben nevelték a gyerekeiket, és milyen csodálatos felnőttek váltak belőlük. Úgyhogy én is csak azt tudom mondani, hogy ha valaki szeretné tudni, hogyan bánjon a gyerekeivel másképp, akkor olvasson A. S. Neillt! Jó ember volt!

Aingeal: Érdekes témát hozott fel, az elkényeztetett gyereket. Nekem úgy tűnik, hogy Summerhillben annak ellenére, hogy a gyerekek szabadok, nincsenek elkényeztetve. Ez hogyan lehetséges?

74:10 **Zoé:** A gyerekek Summerhillben önuralmat tanulnak, a rájuk kényszerített fegyelem helyett. A mi szótárunkban élesen elkülönül a szabadság és a szabadosság fogalma[9]. Ha valaki nem akar matekórára bemenni, vagy pucéron akar az udvaron rohangálni az esőben, tegye, hiszen ezzel senkit nem bánt, ez az ő dolga. De ha arra szottyan kedve, hogy hajnali háromkor dobolni kezdjen, vagy étellel dobálózzon az ebédlőben, az már egy közösségi problémát vet fel, hiszen ezzel zavar másokat. Ezt hívjuk szabadosságnak. Úgy látom, hogy a családokban ezek a fogalmak összemosódnak, és bár a szülők szabadságot akarnak adni a gyerekeiknek, inkább szabadosságra nevelik őket. Ha valami olyat teszek, ami a másik szabadságát megnyirbálja, akkor az nem szabadság, hanem szabadosság, és az nem megengedhető. Nem kell zsarnokoskodni a gyerekek felett, hogy ezt elkerüljük. Jó juhászként kell jó irányba terelgetni a gyerekeidet. Néha utánuk kell szaladni és utánuk kiabálni, hogy „hé, te bárány, gyere vissza!”, de egy jól működő családban a gyerek néha mérges a szüleire és a szülőt kiborítja a gyereke. De ha szeretik egymást, akkor nincsen ezzel semmi baj. Ezek normális dolgok, és nem fogják megnyomorítani senki életét! Meg kell tartani az egyensúlyt szabadság és szabadosság között, és akkor nem lesz semmi baj. Egyik félnek sem lehet több szabadsága a másiknál. Ebben a

tekintetben egyenlőnek kell lenniük.

AHONU: Az Ön gyerekei vajon tovább fogják vinni nagyapjuk örökségét, ahogyan azt most Ön teszi?

Zoé: Igen. William fiam már tizenöt éve a Summerhillben dolgozik, fafaragást tanít és amolyan igazgatóhelyettesi szerepet is betölt mellettem. De mindegyik gyerekem nagyon bensőséges viszonyban van Summerhillel. Három fiam és egy lányom van. Kettő közülük gazdálkodik, a harmadik zenész, a negyedik pedig Summerhillben dolgozik. De mind imádja Summerhillt és nem fogják soha tétlenül nézni, hogy elsorvadjon, az biztos. Úgyhogy kétség nem fér hozzá, hogy négyen elirányítgatják majd az iskolát, latba vetve a különböző képességeiket, tudásukat. Az unokám is Summerhillben él.

AHONU: Van bármilyen változtatásra szóló tervük?

Zoé: Nem, ugyanígy akarjuk folytatni, ahogy eddig is ment. Persze mindig felmerülnek olyan kihívások, amikkel 30 éve nem kellett szembenézni; rengeteg adminisztráció, biztonsági kérdések. Lépést kell tartani a rohanó idővel. De a filozófiánk érintetlen marad. Ennek az alapja pedig az, ami a fejekben él arról, hogyan kell egy emberi lénynek élnie, és mivel ez egy ősi igazság, ezen nincs is mit változtatni. Az, hogy hogyan kellene egymás mellett élnünk, hogyan kellene kommunikálnunk egymással, hogy egyenlők legyünk, hogy megtanuljunk kijönni egymással. Ez a legnagyobb tudás, aminek a birtokába kell jutnunk, és Summerhill ebben segít.

Aingeal: Ha valaki arra adná a fejét, hogy egy Summerhill-típusú iskolát akar alapítani, mit javasol, hogyan fogon hozzá?

Zoé: Mindenképpen azt, hogy látogassanak el Summerhillbe. Nagyon meglep, hogy milyen sok ilyen iskolát alapítanak úgy SH mintájára, hogy sose jártak nálunk. Szerintem legalább két évet, de inkább hármat itt kellene dolgoznia annak, aki bele

akar látni, hogy lásson jobb és rosszabb periódusokat, minden évszakot, minden időszakot. Ez már jó alapot adhat ahhoz, hogy valaki saját iskolát alapítson. Egy demokratikus iskola egész más, mint azok az iskolák, amiknek szellemében az egyetemen tanulnak tanárnak az emberek. Tudom, hogy sokan a saját fejük után szeretnének menni, és ez nagyon jó! Egyszerűen arról van szó, hogy ha valaki látja-érzi Summerhill problémáit is, az egy nagyon jó alapot ad a továbblépésre.

Aingeal: Hát velem lehet, hogy találkozni fog hamarosan! Én csak úgy tudtam kimenteni a gyerekeimet a rendszerből, hogy otthon tanítottam őket egy ideig. De még elképzelni is nehéz, mennyire más ember lennék most, ha Summerhillbe járhattam volna! Köszönjük szépen az interjút!

Zoé: Nagyon szívesen!

lejegyezte: Miskolczi Zsuzsanna

A beszélgetés meghallgatható [itt!](#)